

Motion till riksdagen 2005/06:So232

av **Tobias Billström och Peter Danielsson (m)**

Fabriksförsäljning av egenproducerade spritdrycker

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om fabriksförsäljning av egenproducerade spritdrycker.

Bakgrund

När Sverige blev medlem av EU 1995 upphörde flera av monopolen på alkoholområdet, som import, tillverkning och partihandelsförsäljning, detta för att anpassa Sverige till den inre marknadens friheter. Emellertid valde Sverige att behålla detaljhandelsmonopolet, Systembolaget, av alkoholpolitiska skäl. Villkoret vid förhandlingarna om svenskt EU-inträde var att slå vakt om näringsfriheten för producenter. Systembolaget fick inte diskriminera producenter inom EU.

Problem för inhemska producenter

Systembolaget skall ha ett utbud som motsvarar ett tvärsnitt av spritprodukter från hela världen. Inget land, område eller någon producent får diskrimineras. Alla offerter skall bedömas lika, oavsett ursprung. Det innebär att endast en bråkdel av alla världens producenter ges tillträde till den svenska marknaden. Svenska producenters möjlighet att få in sina drycker i Systembolagets sortiment är – och skall givetvis vara – lika små som utländska producenters eftersom dessa annars skulle bli diskriminerade. Systembolaget gör också allt för att undvika att anklagas för det, ty då skulle dess monopolställning äventyras. Systembolagets storskalighet innebär också ett hinder. Monopolet skall förse hela Sverige, vilket kräver stora kvantiteter. För svenska småskaliga

Fel! Okänt namn på

producenter, såsom Bjäre Hembygd AB, Mackmyra Whiskey, Hven Whiskey eller Kiviks Musteri är detta ett direkt problem.

Just Bjäre Hembygd AB är ett exempel på hur lokala potatisproducenter försöker att etablera en alternativ användning av färskpotatisen för vodkaframställning. Deras projekt bygger på principen om vintage, alltså årgångsvodka, och konceptet kommer om det lyckas att bli världens första vodka gjord på färskpotatis. Skulle Bjäre Hembygd AB lyckas i sina föresatser om ett bränneri på Bjärehalvön under 2008 och en produktion i större skala, kan detta bli en framgång för hela Bjäre och i förlängningen även för nordvästra Skåne vad gäller marknadsföring. En förutsättning för detta är emellertid att lokal provsmakning blir möjlig, eftersom det tar tid för produkterna att bli tillräckligt kända.

Ett annat problem är Systembolagets nya sortimentssystem som innebär flera nackdelar för inhemska producenter. Dels minskas det totala sortimentet, dels minskas den andel av den enskilda butikens sortiment som butikschefen själv får bestämma över – och där det tidigare fanns ett visst utrymme för lokala producenter – till 20 %. Framför allt innebär det nya systemet att kravet på butikerna att hålla ett brett sortiment i lager minskar. Tanken är i stället att fler produkter skall beställas. De mer ovanliga produkterna, som inhemsk whisky, blir därmed mer svårtillgängliga för kunderna, som inte längre kan välja dem spontant, utan måste planera ett sådant inköp. Att sälja via Systembolaget blir alltså svårt för våra inhemska producenter. Deras villkor blir helt annorlunda än deras utländska kollegers. I andra länder kan producenterna sälja direkt till sin hemmamarknad.

En fri spritmarknad tenderar även att gynna det egna områdets produktion. I synnerhet gäller det den lokala närmarknaden som är viktig för mindre producenter. Det är inte ovanligt att exempelvis maltwhiskydestillerier i Skottland och Irland eller cognacsdestillerier i Frankrike säljer stora kvantiteter direkt till besökare. Den här fabriksförsäljningen är ett billigt och enkelt sätt att sälja dryckerna. Det behövs inga mellanled eller någon fördyrande distribution. Svenska producenter är tyvärr förhindrade att göra samma sak på grund av monopoliet. Det här försätter den inhemska produktionen av destillerat samt okryddad och smaksatt sprit i en omöjlig sits. Å ena sidan råder näringsfrihet och inget tillverkningsmonopol, å andra sidan finns det bara en möjlighet att sälja produkten till kunderna och det är genom Systembolaget, som inte får särbehandla svenska spritprodukter. Därför vore det önskvärt att tillåta fabriksförsäljning i Sverige.

Eventuella invändningar

Det finns farhågor om att fabriksförsäljning skulle utmana Systembolagets monopol. Förvisso sker ett undantag från detaljhandelsmonopolet, men det är den enda lösning som kan förena näringsfriheten med den fria konkurrensen. Alternativet är att helt avveckla monopoliet. Vad gäller alkoholpolitiska aspekter så innebär fabriksförsäljning naturligtvis ökad tillgänglighet. Det är

Fel! Okänt namn på

förstås oerhört viktigt att poängtera att fabriksförsäljningen måste underkastas samma regler och samma tillsyn som annan alkoholförsäljning för att stävja att alkohol säljs till minderåriga. Sådant skall beivras på samma sätt som sker vad gäller restauranger eller Systembolagets butiker.

Positiva effekter

Producenterna av svenska spritprodukter borde ha rätt att få rimliga möjligheter till avsättning av sina produkter. Det vore till gagn för Sverige om lokal spritproduktion åter kunde etablera sig som svensk näring, vilket den var före monopolets införande vid början av 1900-talet. Det skulle skapa nya arbetstillfällen och även bidra till ökad inhemsk turism.

Stockholm den 20 september 2005

Tobias Billström (m)

Peter Danielsson (m)